

KALAUZ

A SIKETNÉMÁK OKTATÁSA ÉS NEVELÉSE TERÉN.
HAVI FOLYÓIRAT.

ELŐFIZETESI ÁRA :	Felelős szerkesztő és kiadó :	HIRDETÉSEK ÁRA :
Egész évre ... .. 2 frt 50 kr.	Scherer István	Soronkint ... .. 15 kr.
Egyes szám ára : 25 kr.	Vác, Fő-utca 694. sz.	Bélyegilleték 30 kr.

TARTALOM : A siketnéma ismertetése. Taritzky Ferencz. — A siketnémák tanítása a népiskolában. Erdélyi Imre. — A figyelem ébresztése s annak fontossága a siketnéma-oktatásnál. — Külföldi szemle. — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek.

A siketnéma ismertetése.

d) A hallás különböző fokozatai és a tulajdonképeni s nem tulajdonképeni siketnémák.

Bárki is tapasztalhatta, hogy egynemely siketnéma erősebb kiáltást, vagy hangosabb beszédet is képes meghallani, kizárva természetesen oly hallható tüneteményeket, melyeknek megérthetésére fizikai összeköttetés létezik s amelyekről, hogy tudomást szerezhessen magának, nem szükséges a hallás. Már most azt is észlelhették t. olvasóink, ha több siketnémával is találkozni alkalmuk volt, hogy egyik csak közvetlenül a fülébe irányzott kiáltást, másik a távolabbról adott hangot is meghallja ; ellenben egy harmadik épen semmit, még a legerősebben s közvetlenül a halljáratba adott kiáltást sem veszi észre. Ezt onnan tudhatjuk, mert meglepetést eláruló semmiféle mozdulatot sem tesz. A hallás, minőségre nézve tehát nagyon különböző s egyes buvárkodók megkísérlették azt fokozatokra osztani, mi dr. Itard egykori párisi orvosnak — ki mint siketnéma-intézeti orvos több rendbeli kísérletet tett ugyan-csak siketnémákkal a fülgyógyászat terén — sikerült is, amennyiben alább következő beosztása igen megközelíti az e tekintetben tapasztalható jelenségeket.

Dr. Itard öt fokozatát különbözteti meg a siketségnek:

1. a beszéd hallása (ugynevezett nagyot-hallók) $\frac{1}{40}$ rész;

2. a hang hallása (olyanoknál, akik legalább az önhangzókat képesek megkülönböztetni) $\frac{1}{30}$ rész;

3. egyes — nem csupán emberi — hangok hallása $\frac{1}{24}$ rész;

4. a lárma hallása $\frac{2}{5}$ rész;

5. teljes hiánya a hallásnak, tehát tökéletes siketség a siketnémák felénél.

Természetes, hogy emez osztályozás egész teljességében alig fogadható el, csalhatatlan irányadóul nem is szolgálhat; de általános tájékoztatóul okvetlenül tekinthetjük.

Az első fokozatba tehát olyan siketek tartoznak, a kik tagolt hangokat, vagyis a mások beszédjét képesek észlelni s arról tudomást szerezni, szóval megérteni; csak lassabban, érthetőbben, a szokottnál jóval hangosabban s közelebbről kell azt — legtöbb esetben a fülkagylóra tartva a beszélő ajkait — az illetőhez intézni.

A másodikba olyanok tartoznak, kik ama szókat értik meg, melyekben az önhangzók az uralgók, ha igen hangosan mondatnak ki.

A harmadikba azok sorozhatók Itard szerint, akik semminemű hangzóösszetételt, vagyis összefüggő hangsort meg nem értenek, hanem egyedül tagolatlan, azaz egyenként s erős hangon kiáltott hangzókat, vagy hangokat képesek meghallani.

A negyedikbe sorozott egyének már egyáltalán képtelenek a hangzók megkülönböztetésére s csakis erős, fülsértő lármát, vagy fegyverdördülést, menydörgést, erőszakos ajtócsapódást s más efféléket képesek észrevenni.

Az ötödik osztályzat végre áll a siketnémák legna-

gyobb részéből, kik épen semmit sem hallván: teljesen, vagyis merő-siketek.

Ez utóbbiaknál legcsekélyebb nyoma sincs a hallóképességnek és bár ilyen egyének a fegyverropogás, vagy más hasonló megrázkódtató jelenség iránt nem is látszanak egészen érzéketleneknek, még sem áll e nemü érzékenység semmiféle összeköttetésben a halló érzékkal, mert az észrevevést egyedül s kizárólag az érző idegek eszközlik, melyekre a légrezgés, vagy a talajrázkódása hat. Így p. o. ama jelenség, hogy a merő-siketek is megérik a hangszerek által előidézett hangrezgést egy azokra illesztett pálczika segélyével, ha annak másik végét fogaik közé veszik, ugy magyarázható meg, hogy a csontok hasonlíthatlanul jobb hangvezetők lévén, mint a test lágy részei, ennél fogva a fejcsontok jobban elvezetik a hangot a hallóidegekhez, ha ugyan az utóbbiak nincsenek még teljesen bénult állapotban. Ha ellenben ez utóbbi eset forog fenn, akkor csakis némi rezgést éreznek az érintett testeken, az emberi test minden részén elágazó érző idegek közvetítésével.)

Tehát, mint az eddigiekből látható, igen különböző fokú s természetű a hallóképesség; de mindazonáltal az 1. s 2. osztályzatba sorozottak is, habár többé-kevésbé hallanak, szintugy a siketnémákhoz számítandók. És épen ezen észlelet eredményezi a siketnémáknak tulajdonképeniek s nem tulajdonképeniekre való elosztását.

Tulajdonképeni siketnémák illetve merő-siketek a 3., 4. s 5. osztályzatba sorozottak, míg az 1., 2. osztályzatiak a nem tulajdonképeni siketnémák. Természetes, hogy kedvezőbb állapotúak és szerencsésebbek az utóbbiak, úgy szellemi fejlettség, mint beszélő-képesség tekintetében; de, mint azt némelyek megkísérlették, az éperzékűek iskolájában ezekkel köz-

sen nem taníthatók, mert a siketekhez lassan, érthetőbben s emeltebb hangon kell a beszédet közvetlenül intézni, következésképp: csak feltartóztatnák a tanítót az érzékek tanításában. Ennek elkerülése végett határozottan külön tanítandók.

c) A siketség gyógyítása körüli kísérletek.

Daczára a siketség gyógyítását célzó számtalan kísérleteknek, melyek különböző időkben tétettek, még sem található a létező adatok nyomán egy oly eset sem, mely az e nemű kísérlet határozott sikeréről tanuskodnék. Nincs tehát mai napig sem a gyógyászat e téren annyira fejlődve és merjük állítani, sohasem is tökélyesülhet odáig, hogy az emberi tudomány a természet ezen csapását megszüntetni képes legyen. — Találkoztak kutató orvosok, akik e célból intézeteket állítottak s kiket a nyereségvágyók egész serege utánozott, ez intézetek azonban, amily gyorsan keletkeztek, olyan hamar meg is szüntek s a legtöbb e nemű törekvésnek csak üres lárma, titkos találmányok általi hirrevergődés, vagy alacsony önzés szolgált alapul.

Ha azonban a siketség általános értelemben véve, gyógyíthatlan bajnak állítatik is nem következik ebből, hogy a hallás visszaállítását célzó minden kísérletet abban hagyjunk. Azért kívánatos, sőt szükséges, hogy a szülők a megsiketülés után rögtön megvizsgáltsák gyermeköket, nehogy, ha a baj csupán pillanatnyi, nem idült s a halló érzékeknek csak csekélyebb mérvű kóros állapotában rejlik, a még sikerülhető gyógyítás idejét elmulasztásuk, amennyiben csekélyebb bajok, milyen p. l. a fülzsir megkeményedés, (füldugulás), ha elhanyagoltatnak gyógyíthatlan siketséget eredményezhetnek. Hasonló vizsgálat kívánatos a gyermeknek a tanintézetbe való felvéte-

lekor is, hogy az intézet orvosa mint e téren már gyakorlott meggyőződést szerezhessen, vajjon nem gyógyítható-e még a baj.

Megkísérlették a siketség gyógyítását igen sokan, a hirnevesebbek közül adataink az alább következő orvosokat s nevelőket említik. Az eszközök, melyeket kísérleteiknél alkalmaztak, igen különbözők. A többi közt villanyosságot s galvanizmust alkalmaztak Wolke volt pedagógus udvari tanácsos, P f i n g s t e n schleswigi s E s c h k e berlini siketnéma-tanítók. Dr. D i e m e, Dr. B r e m s e r, Dr. H a f n e r, Dr. S ä v e stb. orvosok.

Delejességet használt Dr. B a r r i é s Hamburgban. A dobhártya átfurását (perforatio) Dr. D é l a u Párisban s Dr. H e n d r i k s Gröningában, mint hathatós szert ajánlották. Dr. G o l d b e c k Altonában gyógyintézetet állított, mely azonban halálakor megszűnt. G a i s s y, D e b a u, mint legjobb eszközt az eustach-kürtbe való befecskendezést ajánlották. Végre Dr. H a h n m a n n állítólag a fülzsir visszaállítása által gyógyított meg egy siketnémát.

E kísérletek közül a legtöbb kétséges volt eredményeiben s ott is csak elvétve voltak sikeresek, ahol csak látszólagos, vagy félsiketség mutatkozott.

Hanem tények bizonyítják, hogy némelyek a természet esetleges behatása következtében, minden orvosi segítség nélkül — úgy szólván, a mesés véletlen folytán — nyerték vissza hallásukat. Így egy siketnémának az ágyúdurranás által okozott légrázkódás adta vissza hallását. A többi között P f i n g s t e n, a schleswigi intézet alapítója említi irataiban azt az eredeti esetet, hogy egy siketnéma, ki véletlenül éppen a harangok zúgása közben ment fel egy toronyba, a harangok okozta erőteljes hanghullámzástól rögtön visszanyerte hallását. Hasonlót tapasztalt Dr. C a s t b e r g, egykori siketnéma-nevelő Veronában. Olyat is emlitenek adataink, hogy egy siketnéma sajátság-

gos drasztikus módon, t. i. a koponyájára — alighanem verekedés közben — alkalmazott botütés által nyerte vissza hallását; egy másikat pedig a villám érintett, mitől szintén azonnal hallott.

És, ha végre e tényekből valami következtetést akarunk levonni, az csakis az az egy lehet, hogy állítsunk fel a körülményekhez s a lehetőség szerint mentől több s hazánk 19,874 — illetve 3,312 tanköteles siketnémáinak csak megközelítőleg is megfelelő számu iskolákat s akkor megtaláltuk s megadtuk amaz igazi gyógyirt, melylyel a társadalom e szegény páriáinak a helyzetén legközvetlenebbül segíthetünk. Adja Isten, hogy úgy legyen!

Taritzky Ferenoz.

A siketnémák tanítása a népiskolában.

Ha azt gondolja a t. olvasó, hogy ezen czikk írója a siketnéma-oktatás terén szakember, csalódik. Épen olyan laikus vagyok, mint bár ki, a ki még nem foglalkozott siketnémák tanításával s hogy mégis a fenti czimet adtam czikkemnek arra a következő okok birtak:

Az országos kiállítás alkalmával a siketnémák kézimunkája és rajzai annyira felköltötték figyelmemet, hogy felkerestem az országos hirü váczsi siketnéma intézetet, hogy közelebből megismerkedjem a módszerrel; szünidő lévén még, az intézet tágas helyiségeit kivéve, semmit sem láthattam, de Fekete Károly igazgató úr szives felvilágosításai után, mégis gazdag tapasztalatokkal távoztam.

Más alkalommal szerencsésebb voltam. Azóta többször nyílt alkalmam az oktatás megfigyelésére s azon meggyőződés érlelődött meg bennem, hogy nincs abban semmi természet fölötti s a »Kalauz« 1. számában közzétett ugyanily czimü értekezés nem követel lehetetlenséget, mikor a néptanítóban keresi a leendő siketnéma tanítót.

Az isteni gondviselés úgy akarta, hogy egyik fiú gyermekem ugyancsak a váczi intézetnek legyen növendéke s midőn a vizsgán, mint első osztályu tanuló a beszéd- és értelemgyakorlatokból felelt, örömem leírhatlan volt. Az embernek született egyén, a ki tudatlanságra volna kárhozthatva okszerű nevelés mellett valódi emberré válik.

De egyúttal bánkódás fogott el. Az én fiam szerencsés, mert szellemi képességei kifejtetnek, de hát az a sok szerencsétlen, a ki hazánkban minden nevelés nélkül, mint az állat nő fel?!

Ezen a bajon segíteni kell. De hogyan?

Ha a néptanítónak megadatik az alkalom, hogy a módszer sajátosságát megismerje s ha birni fog a szükséges elméleti ismeretekkel, különösen, ha a taneszközök megadatnak, azt hiszem rövid idő alatt tekintélyes számu siketnéma-tanító fog működni.

Hogy ez eszközölhető legyen, szerény felfogásom szerint úgy volna kivihető, ha a minden jóért és nemesért buzgón működő közoktatásügyi miniszter ur ő nagyméltósága a néptanítók számára tanfolyamot rendezne Váczon. A tanítók otthon értékesíthetnék tapasztalataikat, iskolákat nyithatnának s így ezek a tanfolyamok lennének az emberiség e gyámoltalanjaira a legnagyobb áldás. A szülők kik különben is sirva néznek szerencsétlen siketnéma gyermeikre, megvolnának mentve a kétségbeeséstől s a siketnémák a koldulástól. Mert az ilyen iskola is nyújtana annyi képzettséget, hogy ennek alapján az iparág egyes nemeiben nyerhetnének továbbképzést, hasznos polgáiraivá vállhatnának társadalmunknak s meglenne e mellett anyagi megélhetésöknek módja és útja mutatva. S bizton hiszem, hogy ha az ezrekre menő siketnémákat megmentjük a koldulástól kulturális állapotunk nagyban fog emelkedni, mert azt szégyenkedve is, de kénytelenek

vagyunk bevallani, hogy e téren nagyon hátra állunk a többi művelt államok megett s Magyarország az, mely a siketnémák tanítása érdekében aránylag legkevesebbet tesz.

Évvel azonban még nem lenne elég téve. Igaz ugyan, hogy a tanfolyamon résztvettek jogosultságot nyerének arra, hogy siketnéma-tanítóknak tartassanak, de az idő rövideje miatt még sem lehetnének annyira kiképezve, hogy útmutatás nélkül is eredménynyel taníthassanak.

Első követelmény volna e tekintetben, hogy a siketnéma-oktatás módszertana adassék kezükbe. Nem tudom, van-e ilyenmü munka már magyar nyelven, de ha nincs is, azt hiszem, ha pályázatot nyitnának reá, rövid idő mulva megiratnék az.*) Azonkívül szükséges volna, — a mennyiben az én tapasztalataim szerint a népiskolai tankönyvek erre nem alkalmasak — hogy tankönyveket is adjanak kezükbe. A váci intézetnek — tudomásom szerint — vannak tankönyvei, csak azoknak sokszorítása volna szükséges.

Magam is, a ki pedig körülbelöl ismerem az oktatás-módját, zavarban volnék, ha saját erőmböl kellenék a siketnémák tanítását elkezdenem s nem hiszem, hogy bármely kollegám is másként vélekednék, de ha tudnám hogyan és mit kell tanítanom, eredménynyel működhetném.

Még azon véleményemnek vagyok bátor kifejezést adni, hogy ha a közművelődési egyesületek a siketnéma-oktatás érdekében épen úgy mozgalmat indítanának, mint a magyarosodás érdekében, megérhetnök, hogy a született tót stb. siketnéma épen úgy meglanulna magyarul

---

*) Miniszter úr ő Nmltsága már egy évvel ezelött megbizta Fekete Károlyt, a váci intézet igazgatóját ilyen tárgyú könyv megírásával s az rövid idő mulva valószínűleg meg is jelenik. Azonkívül a váci intézet egyik tanára is dolgozik hasonirányú munkán.

beszélni s lenne olyan jó hazafi és hasznos polgára hazánkknak, mint a nem magyarajku honpolgár.

Ily érzelmek közt azon óhajjal zárom be soraimat, bár a siketnémák tanítása érdekében egy porszemmel járultam volna a nevelés e specialis, de nagyfotosságu ágához. Nagy lenne az én örömöm, de legnagyobb azon szerencsétleneké, kiknek érdekében e czikket megirtam.

Erdélyi Imre

népiskolai tanító Szatmáron.

A figyelem ébresztése s annak fotossága a siket-néma-oktatásnál.

II.

Czikkem elején a figyelem ébresztésének módját adtam elő vázlatosan. Különösen a kezdő siketnémákat vettem figyelembe, a mint azok az intézetbe lépnek. Ne higyjük azonban, hogy a további években nincs szükségünk hasonló eljárásra. A mennyire fárasztó a figyelem éberentartása a tanítóra, ép ugy igénybe veszi s kifárasztja a növendéket is s az osztályok igen gyakran ki vannak téve annak a veszélynek, hogy a nehéz munkába belefáradnak. Csak egy kevés tágitás a tanító részéről, csak egy kevés hajlam a kényelem-szeretet iránt; a növendékek éles szeme azonnal észreveszi ezt és a mi még rosszabb, követi is tanítója példáját.

Részemről szeretném minden osztály ajtajára felírni figyelemzetésül e rövidke mondatot: Ügyelj, hogy növendékeid szeme mindig ajkadon csüngjön, mert tapasztalásból tudom, hogy ez főkövetelménye annak, hogy sikeresen taníthassunk. Ha e követelménynek megfelelőünk, kikerüljük azt, hogy a tanító magyarázataira csak egy-két szorgalmasabb s tudnivágyóbb növendék figyel s talán eredmény tekintetében is többet mutathatnánk fel. A figyelem ébresztése és éberentartása minden évfolyamban szükséges. A felsőbb osztályok az alsóbbaknál, különösen az elsőnél, annyiival szerencsésebbek, hogy nem a tulajdonképeni ébresztéssel van dolguk, csak tápot kell nyújtaniok ennek fokozása végett.

Rosz siketnéma tanító, a ki erre nem ügyel s ha kényelem szeretetet nem is, de azt bizonyítja, hogy nem ismeri ennek a fotosságát.

Czikkem elején hangsúlyoztam, hogy a növendék szeme mindig a tanítóra legyen irányítva, mert a siketnéma csak a látás útján szerezheti meg ismereteit s mert — különösen zárt intézetekben — csak tanárjától tanulhat. Ezzel a figyelmeztetés fontossága kétségen kívül be van igazolva s csak egy példával akarom még szemléltetőbbé tenni.

Vegyük, hogy a háziállatokat általában szemléltetjük. Egyik növendék figyelme valahogy elszóródott; nem vettük észre s a véletlen úgy akarta, hogy a magyarázat befejeztével nem őt kérdeztük kipuhatólandó, vajjon elég érthető volt-e maga a magyarázat. Az alakok bővebb tárgyalásánál már újra figyelmeztetünk, de a tartalmat nem ismeri. Bevallani nem akarja, vagy nem meri figyelmetlenségét s a jó szerencsére bizza magát. A legnagyobb jóhiszeműséggel tanítunk tovább s eszünk ágába sem jut feltételezni, hogy — legalább egy növendéknél — meddő a fáradozásunk. S másnap? Némi szorongás fogja el a figyelmetlent, hogy nem tudás esetén megszegyenül, de a véletlen úgy akarta, hogy ismét nem őt kérdezzük s ha kérdeznők is, esetleg azt feleli, a mit még figyelmesen meghallgatott. A megszegyenítést kikerülte s míg ez eshetőségre most még szorongva gondolt, kétszer-háromszori ismétlődésnél fel se veszi. Ez az eset előfordulhat minden növendéknél s mit szoknak még általa? Azt, hogy nem baj, ha néha kitekintenek az ablakon megnézni, ki ment el arra. S így jutunk oda, hogy az osztály figyelmetlenné lesz. A tanulók nem benső ösztönből tanulnak, hanem csak azért, hogy a szidást elkerüljék.

Kit hibáztassunk?

A tanár talán a lelkiismeretesek közt is példánykép s egyedüli hibája — de lényeges hibája — hogy a látszólagos figyelmeztést is kispénznek veszi.

Azt fogják talán ellenvetésül felhozni, hogy az ember nem bír Argus szemekkel, hogy minden növendéket egy időben szemmel tarthasson. Erre csak azt felelem, hogy úgy kell a növendékeket elhelyezni, hogy egy pillanat alatt átnézhessük őket s a jó tanítónak fel kell ismernie, ha egyik-másik csak a szemével s nem egyszersmind a lelkével is követi előadásunkat.

Ez oly követelmény, a melyet bővebben tárgyalni felesleges. Mire ügyeljen tehát a tanító különösen?

Mindig az egész osztálynak beszéljen.

Többeknél — sőt magamon is — tapasztaltam, hogy két-

három növendékre irányozzák szeméiket, mintha csak kizárólag ezeket akarnák tanítani; nem szándékosan, egyedül rossz szokásból. Azután megfoghatatlannak találják, hogy a növendékek nem mindnyájan értették meg őket. Pedig ez nagyon természetes, mikor nem figyeltek mindnyájan. A tanítás a növendéket is kifárasztja, örömmel ragadja meg tehát az alkalmat, ha pihenhet s azzal ha csak egyesekre nézünk, magunk adunk rá szabadságot. Számosabb növendékkal bíró osztályokban a figyelmeztetés tekintetében sem helyeselhetem a körben állást, vagy ülést. Hátránya ennek még az is, hogy nem minden növendék láthatja tisztán a beszédszerveket s a tanító is kénytelen ide-oda tekintgetni, miáltal nem nyújthat világos s nyugodt hangképet. Sokkal jobb, ha két sorban állnak egymás mögött a tanulók (6—6 egy sorban) mert ez által majdnem mindenik egyformán látja ajkainkat s mi is az egész osztályt láthatjuk s nem egyesekre, de az összes csoportra nézünk.

Az egyes tantárgyaknál ne sokat időzzék.

Inkább többfélét tanítsunk, mint egyféléből sokat. Jeleljük ki mindennapra a teendőket s az előbb tanultak ismétlése mellett, mindig tanítsunk újat is. Előadásunkba keverjük változatosságot s őrizkedjünk attól, hogy növendékeinket kifárasztjuk. Legyenek oktatás közben bizonyos pihenő percek, melyekben kevesebb figyelmet igénylő foglalkozást követeljük tőlük. Készüljünk el minden órára, hogy habozást sohase vehessenek észre rajtunk, sőt ellenkezőleg ösztönszerűleg érezzék, hogy biztos célú tüztünk ki magunk elé. Ezzel élénkítjük előadásunkat s nagyon elősegítjük növendékeink élénkségét is.

Alkalmazkodjék a növendékek felfogási képességéhez.

Csak az iránt érdeklődünk, a mit felfogni képesek vagyunk s a mit értünk. Ne kívánjuk, hogy a siketnéma kedvvel tanulja meg azt, a mit nem ért s a mi iránt ezért nem is érdeklődik. A nyelvanyag s alak úgy egyeztessék össze, hogy egyik se haladja túl a növendék értelmi fokát. Az új alak kellő számú példával ismertessék meg s ezen példákat lehetőleg a növendékek találják fel a már tanultakból. Nemcsak képességüket fejlesztjük ez által, de lényegesen hozzájárulunk ahhoz is, hogy kedvet ébresztünk bennük a tanuláshoz.

A legjobb figyelem ébresztő végre maga a tanító. Ha bír azzal a képességgel, hogy a tanítandókat érdekesen szemléltesse,

ha alakja, modora kedves a növendékek előtt, legyen bár szigorú, sokkal kevesebb fáradságába kerül szép eredményt mutatni fel, mint annak, a ki következetlen s unalmas.

A siketnémák amugy is egyhangú tanításánál ezek a kellek komolyan figyelembe veendőek s a ki a tananyagot csak eldarálja, a ki a nem tudás okát a siketnémában keresi, a ki előtt mindegy akár figyelmez a tanuló előadására, akár nem: az lehet igen derék ember, de jó siketnéma tanító soha sem lesz.

Külföldi szemle.

A Blätter für Taubstummenbildung második száma október 15-éről a következő tartalommal jelent meg: Mit követeljünk a siketnéma-tanítótól? Walther E.-tól. — Dr. Harnisch Vilmos. (Emléklap születésének 100-adik évfordulójára) Folytatás. Töpler Ferencztől. — Apróságok Hill hátramaradt irataiból. Köb- rich Ferencztől. — Közlemények.

Walther sokat követel a leendő siketnéma-tanítótól, de joggal. A ki erre a pályára szánta magát, kell, hogy azokkal az ismeretekkel birjon, a mik használhatóvá tegyék. Az ő követelményei — nálunk még jámbor óhajok — annyival is inkább megérdemlik figyelmünket, mert némileg a berlini siketnéma-tanítóképző elveit tárják elénk. Több az egyéniség jellemére vonatkozó követelmény mellett 3 főpontban összegezi különösen a képzettségre vonatkozókat: 1-ször. A tanítónak ismernie kell a beszéd-szervek boncz és élettanát, mért első teendői közé tartozik, hogy a növendék beszédszerveinek rendes vagy rendellenes fejlődését megítélni tudja; 2-szor. Birnia kell a beszédhangok alapos ismeretével annyival inkább, mért csak ezek tudása mellett lesz képes a növendékeket tiszta kiejtésre tanítani. De a hangfejlesztés kiváló fontossága miatt 3-szor az ő beszédszerveinek is normális képződésüknek kell lenniök, hogy a siketnémának teljes és határozott tisztasága alakot legyen képes mutatni.

A mi a beszédszervek boncz- és élettanára vonatkozik, a váci intézet sohasem lesz abban a helyzetben, hogy tanárjelöltjeinek a szükséges ismereteket megadhassa. Arra csak Budapesten vagy, orvosi egyetemmel biró városban nyilnék alkalom. Csak úgy volna ez lehetséges, hogy az intézet Budapestre tétetnék át,

vagy ha a tanárjelöltek alkalmas időben az egyetemre küldetnének le az előadások hallgatása végett.

Ugyancsak a nevezett lap statisztikát közöl a magyarországi siketnémákról s 5896 tankötelest vesz fel, a mi egy kissé túlhajtott, mert majdnem $\frac{1}{3}$ -át tenné ki az összes siketnémáknak, holt csak $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{6}$ -át szabad számitanunk.

Az *Organ* októberi száma megnagyobbitott alakban jelent meg. A lap homlokzatán „Beküldetett“ czimmel kikel az ujonnan megindult lap ellen s feleslegesnek állítja, mert a munkaerőkat elforgácsolja, a nélkül, hogy jelentékeny hasznot hajtana. Felhívja a német tanítók figyelmét erre a körülményre s kéri őket, hogy hassanak a két szerkesztőség egyesítésére; ajánlja egyuttal, hogy az *Organ* belső berendezése felett kongresszus határozzon.

Gutzmann Albert: „Időszerű visszapillantás“ czimmel érdekes cikket kezd; közölve van továbbá a sveiczi siketnéma-tanító-egylet Bazel-Riehenben tartott közgyűlésének jegyzőkönyve; „A képek használata a siketnéma-oktatásnál s az én fali olvasókönyvem“ Vattertől; „A szám s kezdő számtanítás“ Kernertől. — Könyvszemle. — Rövid közlemények.

A *Revue Internationale* októberi számának tartalma: „A kézműipar tanítása“ Corbon; „A természetes jelek kiküszöbölésének szükségessége és módja azon iskolákban, a hol a tiszta beszélési tanmódot akarják behozni“ Oggioni Giovanni; „A házi feladványok“ Kopka; „A menhelyről“ Perini. Különfélék. Értesítések. Lapszemle. Könyvszemle.

Nézetek a siketnémák oktatására berendezett nagy intézetek s kisebb iskolákról. *)

Ha áll az: hogy kiváló eredményt s fényes sikert csak oly tanodákban lehet felmutatni, hol a növendékek:

1-ör egykoruak s egyenlő elmebeli tehetséggel vannak megáldva;

2-or a tanerőköz mért számon felül nem foglalnak helyet egy-egy osztályban;

3-or ugyszólván családi körben neveltetnek folytonos s gondos felügyelet alatt;

4-szer nem csak tanórákban, de ezeken kívül is szakadatlanul élőszóval tartoznak beszélni s mindég az ajkakról leolvasni; hol a tanárok:

1-ör a szakképzettség terén egy fokon állanak;

*) Az 1879—80-ik évi zártudósítványból.

2-or áthatva feladatuk teljesítésének fontosságától, vezérelve kötelességérettől: buzgón, szorgalommal s kitartással iparkodnak egyenlő tevékenységet kifejteni kiszabott hatáskörükben; hol

3-or minden osztályban a kitűzött feladat oly lelkiismeretesen megoldatik, hogy egyik osztály után a reakövetkezőben nem szükséges mulasztásokat és hiányokat pótolni, ennél fogva pedig egyik vagy másik tanár nem jut oly szomorú helyzetbe, hogy helyreigazitások miatt nem végezheti előírt teendőit: úgy áll az, hogy nem nagy számú növendékekre berendezett intézetek, vagy iskolák jobban megfelelnek a czélnek, mint nagy szabású intézetek.

Mentől több tanuló foglal helyet egy intézetben, annál nagyobb különbség mutatkozik a növendékek elmeheli tehetségére nézve, minek az a következménye, hogy a gyengébbek nem haladhatnak együtt az eszebbekkel, ha pedig a gyengébbek tehetsége a mérvadó, akkor hátramaradást szenvednek az ügyesebbek.

Innen van az, hogy legújabb időben javaslatba hozott szakembereink tanácskozmányai alkalmával: hogy három csoportra osztassanak a siketnémák s így a legkitűnőbbek kizárólag élőszóval s ajakleolvasás által nyerjenek oktatást a mimjelek tökéletes kizárásával. — mint ez Riehenben történik — a középszerűeknél az élőszó használata mellett a jelbeszéd alkalmazása megengedtessek; végre a gyengébb elmetehetségüeknél nehezebb felfogásuk miatt, a jelelés szolgálja leginkább eszközül a tanításnál.

Ez értelemben már háromféle intézet vagy iskola szükséges.

Hogy nagy intézetekben a növendékek nagy száma miatt több tanuló soroztatik egy-egy osztályba, mint kisebbekben szokás, az természetes. De a családias nevelés sem gyakorlható oly könnyen ott, hol sok siketnéma van egy helyen összecsoportosítva. Mert így többnyire kaszárnyaszerű fegyelem s rend fejlődik ki, mi által igen megnehezítettik az, hogy reggeltől estig, a tanodákban úgy mint ezeken kívül a nap többi részeiben, étkezés, napi foglalkozás, vagy játék alkalmával is, leg gondosabb felügyelet s kitartó fáradozással, minden egyes növendék folytonosan élőszóval beszéljen s ajkáról leolvasson.

Mi pedig a tanerőket illeti, áll az: hogy mentől többen működnek egy intézetben több helyiségben, főképp akkor, midőn nem alkalmazható egyenlő tehetséggel megáldott, képesség-, törekvés- s kitartással vetélkedő egyének, különösen ott, hol a szakképzett emberek száma minimumra van szorítva s nem esz közzölhető válogatás a legkitűnőbbek megszerzése s sorakozása végett: könnyen megtörténik, hogy egyesek mulasztása, vagy hanyagsága miatt a buzgóbbak s fáradhatatlanabbak kénytelenek a jármot viselni, mi által csak az előre haladás szenved zsidbadást.

Mentől több ágra oszlanak a siker előmozdításának tényezői, annál inkább tágíttatnak az erők. Kevesebbeknél könnyebb az ellenőrzés s szolidaritás. Hozzájárul még az is, hogy az ambíció nagyobb serkentést nyer ott, hol kevesebben több helyen

egy-egy testet képezve, saját felelősséggel tartoznak eredményt felmutatni, mint ott, hol egy ember felelős többekért.

Kiemelendő különösen még az is, hogy azon esetben, ha egy nagy költséges központ helyett ennek javadalmazásából több helyen kevesebb áldozattal szervezhetnek intézetek vagy iskolák, nevezetesen oly helyeken, hol képezdék vannak, jobban terjeszthető a siketnémák oktatása s csak ez uton érhető el az: hogy nagyon üdvös verseny fejlődhetnék ki az egyes iskolák közt; csak ugy eszközölhető az: hogy idővel majd minden siketnéma tanításban részesülhessen, a szerint a mint már $\frac{63}{1878}$ s $\frac{435}{1878}$ számu felterjesztéseimben javaslataimnak kifejezést adni szerencsém volt.

Az előrebocsátott nézetek, a mostani korszakban — midőn a siketnémák oktatására berendezett intézetek vetélkedve oda törekszenek, hogy mentől fényesebb eredményt felmutathassanak — az által jutnak mindinkább érvényre, hogy kiválólag azon tényezőkre fordíttatik minden irányban megfeszített figyelem, melyek által az oktatás sikere a tökéletesedés útján minél inkább előmozdítható. Innen származik azon már általában megérett meggyőződés, hogy kisebb intézetek, vagy iskolák czélszerűbbek, mint olyanok, melyekben sok növendék öszpontosul.

Ezzel kapcsolatban nem penditek meg talán nagyon merész eszmét, ha azon nézetnek adok kifejezési, hogy nem lenne talán czélszerűtlen: ha a váczki intézet is decentralizáltatnék.

A kivitelt sem ütköznék nagy nehézségekbe s ennél fogva következőképen vélném keresztülvihetőnek:

A siketnémák váczki kir. intézetében 1879-ik évben vezetett s a nagyméltóságú miniszteriumhoz f. évben már felterjesztett számadások tanúsága szerint, mint a pénztári számadás 1879-ik illetveinek rovataiból látható, az intézet dologi kiadásai 21,416 frtra ruhtak, mely összegből

a) országos alapítvány helyeken	43 növendék
b) magán " "	28 "
c) tápdijért " "	15 "
<hr/>	
összesen:	86 növendék

neveltetett s így egy-egy gyermek 24° frtba került.

Ha már most Váczon, az intézeten kívül lakó s tanórákra járó 18 növendéken kívül — például — 46 tanulóra szállíttatnék le a szám, 3 tanárral, 1 segéd és 1 rajztanárral, körülbelül 10,456 frt eltartási díj igényeltetnék s felmaradna még 21,416 forintból 9960 frt, mely összeg négy különálló iskolára fordíttathatnék, oly városokban, hol képezdék vannak, például Kolozsvárott, Kassán, Sopronban s Pécsen.

Esnék így egy-egy iskolára 2613 frt, mely összegből 10 növendéknek fejenként 150 frt segély összeg nyújthatatnék, a tanár fizetése pedig 1000 frtra terjedhetne. A még felmaradó 113 frt a váczki intézetben — kevesebb számu növendékekkel — nélkülöz-

hető két segédtanári s egy tanárjelölti élvezményekből (900 frt, 700 frt, 450 frt) tehát a fentebb említett 113 frttal összesen 2063 frtból iskolahelyiségre s tanári lakbérre mindegyik városban körülbelül 516 frt fordíthatnák.

Ezen iskolákban a képezdei tanulók, megállapítandó heti órákban, gyakorlatilag tanulmányozhatnák a siketnémák oktatásának tanmódját, az ügyesebbek pedig, kik hivatást éreznek magukban — ha helyben s a környékben könnyen ébreszthető részvét s adakozások folytán az egyes iskolákba netalán még több siketnéma vétethetnék fel — a tanításnál is segédkezhetnének. Ha pedig ily egyének, mint tanítók nyernek alkalmazást községi iskolákban, az itt esetleg siketiséggel sujtott gyermekeket is taníthatnák, vagy legalább előkészíthetnék rendes iskoláztatásra.

A váczii intézet idővel felsőbb tanintézetté válhatnék, hol a siketnémák oktatásával foglalkozni kész egyének tanári vizsgát tehetnek le, a tanügyi felügyelet pedig a szakiskolák felett egy szakemberre bizathatnák.

Fekete Károly,
igazgató.

Vegyes közlemények.

— A „*Budapesti Hirlap*“ ez évi 294-ik számában Csapodi István doktor a siketnémákról ír a laikus ember tájékozatlanságával ugyan, de meglegeklődéssel. Az orvosok látogatását írja le a budapesti izraelita intézetben s meglepetésének ad kifejezést, hogy oly szép eredménnyel lehet őket tanítani. Végül így ír: »Az intézet tehát jóval nagyobb szabású, mint a váczii országos siketnéma-intézet.« Az igazság érdekében kénytelenek vagyunk megjegyezni, hogy ez állítás alaptalan, mert a váczii intézet évente közel 100 növendékkel bír, (30 év óta egy évben sem volt kevesebb növendéke 80-nál, de néha 100-on felül is) a kiket az igazgatón kívül 13 tanár tanít. Ezt azonban korántsem kívánjuk az intézet előnyéül betudni, sőt ellenkezőleg örülnénk, ha csak fele annyi volna.

— *Sirisaka Andor* pécsi néptanítóinak a »Babonáról« írott könyve már a harmadik kiadást érte meg. E munkát az összes hazai hirlapok díszetlennel halmozták el, a mit meg is érdemel. Részünkről is melegen ajánljuk minden művelt szülő figyelmébe.

Szerkesztői üzenetek.

— *Blätter für Taubstummen Bildung, Berlin.* Grössten Dank dafür. 2. Nummer erhalten. — *Erdélyi I.* Köszönöm. Felhasználtam. Bárcsak sikere lenne.